

# Una política de bojos

L'actual administració valenciana pretenia resituar la política sanitària de tancar psiquiàtrics amb la creació d'uns elements substitutoris que integraren socialment el malalt sense carregar el pes sobre la seua família. Però aquestes intencions no s'han concretat de cap manera. De fet, la "gran reforma" del PP és la construcció d'un parc temàtic en un psiquiàtric que encara acull prop de 200 malalts.

**E**s un gran signe paròdic del liberalisme actual. El pare Jofré va fundar a València el primer manicomi del món a l'any 1409. Ara, el psiquiàtric de Bétera (Camp de Túria), que va nàixer com un homenatge final a la seua innovació, no desapareixerà gràcies al flux evolutiu de la ciència, sinó perquè el volen substituir... per un parc temàtic! Potser l'única cosa que hauria superat aquesta grolleria és que l'hagueren substituït per un puticlub. No fa tants segles, la malaltia mental —la "bogeria"— era considerada com una percepció màgica de la realitat. Però cap màgia ni alquímia hauria invocat un final tan sorprenent per al psiquiàtric de Bétera. Encara hi vegeten prop de 200 interns: els malalts crònics més miserables de la societat actual. Els que no tenen família. O els que s'estimen més viure allí que amb la seua família —com Luis Anglés, germà d'Antonio Anglés—, o els que han perdut tot contacte amb la humanitat. La broma —macabra— és que, com més temps duen al psiquiàtric, els esquizofrènics més s'endinsen en el seu propi món i més s'allunyen de la realitat: molts d'ells no són ja més que sacs humans que no importen realment a ningú.

**Sense destí.** Què passarà amb aquests malalts? Fernando Giner, president de la Diputació de València, vol fer l'obra de la seua vida a Bétera, obra que res té a veure amb els benestar dels pacients mentals ni de les seues famílies. Giner és, dins del PP, el major representant públic del sentiment regionalista. En conseqüència, vol situar en el recinte de l'hospital psiquiàtric el Parc dels Pobles, un parc temàtic de l'estil del Poble Espanyol, però a la valenciana, un centre d'oci de 500.000 metres quadrats —el psiquiàtric en té 550.000— que pretén reflex-

lar a la manera folklòrica, la cultura tradicional de la província.

Òbviament, el psiquiàtric —el colossal psiquiàtric, que va ser erigit l'any 1974— no dóna beneficis especulatiu, i és una molèstia residual i morfològica per a uns polítics que saben de la impopularitat dels manicomis. De fet, l'any 1985, gràcies a un informe de la comissió ministerial per aplicar la reforma psiquiàtrica a l'estat espanyol, començarà un nou model sanitari i assistencial. Fins aleshores, l'assistència en salut mental se centralitzava en grans hospitals, com el de Bétera, la Santa Faç d'Alacant i el provincial de Castelló. La xarxa pública va apostar per un nou marc, el model comunitari. La idea era desplaçar el nucli d'atenció mèdica des de l'hospital cap a la comunitat social.

El tractament pròxim al pacient, la diversitat de serveis —fent èmfasi en l'atenció social— i l'atenció en la prevenció, eren eixos clau en aquesta revolució progressiva. Però el model no ha encaixat. Els recursos i el personal destinat per a consolidar aquestes pretensions són, en la pràctica, absolutament insuficients. I el vessant hospitalari continua sent l'hegemònic avui. Amb la diferència que, com que l'administració vol evitar l'ingrés del pacient en el psiquiàtric per complir amb el nou model sanitari —un model fantasma, en realitat, perquè no és una alternativa real—, els familiars es veuen obligats a recórrer a residències privades, de vegades vinculades a treballadors del mateix psiquiàtric. La Diputació té la tutela de molts dels pacients d'aquest hospital, així com del mateix psiquiàtric. I és responsable última del seu destí.

Així, amb l'excusa que el concepte de gran psiquiàtric és obsolet, i escopint sobre la paradoxa que en la pràctica és gai-



ANA TORRALBA

Una antiga tanca que anunciava el psiquiàtric de Bétera –que es diu Pare Jofré, en honor a qui va fundar el primer manicomi– i el comparava amb Mauthausen, el conegut camp d'extermini nazi. El centre de Bétera ha viscut moments de gran impopularitat, i ara el volen enderrocar.

rebé l'única sortida d'emergència pública per als malalts crònics, la Diputació manté els plans de construir el seu parc temàtic sobre els terrenys de l'hospital, un espai sobre el qual té poder de decisió. Fernando Giner, que ha negociat amb inversors privats per a dinamitzar el seu Parc dels Pobles, ha toreja de manera espectacular les necessitats dels pacients de Bétera. El responsable popular de l'àrea de Sanitat de Diputació, Miguel Barranca, va fer pública la intenció administrativa de traslladar els malalts al Mas de Barraix. Es tracta d'un alberg d'Estivella (Camp de Morvedre), ubicat en plena serra de Calderona. Era un local per a la joventut i la tercera edat que la Diputació de València va rehabilitar en la passada legislatura.

Sembla que el Mas podria allotjar fins a 50 malalts i, si el projecte es porta a terme, complicaria enormement el règim de visites (l'indret, enmig de la na-

## El primer manicomi del món es va obrir a València; i el primer convertit en parc temàtic també estarà ací

tura, és de difícil accés). A banda, si una part dels malalts –86– depenen de la Diputació, una altra part important depèn de la Conselleria de Benestar Social. A més a més, també la Conselleria de Sanitat té competències en matèria de salut mental. I enmig d'aquesta teranyina de competències i atribucions, els més perjudicats són els mateixos pacients i el personal sanitari, que són matèria de departaments descoordinats. Descoordinats en tot sentit, perquè poc després de les declaracions de Miguel Barranca sobre el trasllat al Mas de Barraix, Giner desmentia que els pacients anaren a acabar allí.

Així, els malalts de Bétera, segons els plans de la Diputació, haurien de reubicar-se abans del 2003, l'any en què es posarà la primera pedra del Parc dels Pobles, però ningú no sap com. Una incògnita desgraciadament comuna per a ells, ja que part dels pacients provenen de psiquiàtrics penitenciaris. Amb la condemna complerta, l'administració els intentarà buscar una ubicació en altres pobles, però no serà possible: les protestes veïnals ho varen impedir, i es va considerar que el psiquiàtric de Bétera era la millor destinació possible. La Conselleria de Benestar Social habilita dos centres especials per a malalts crò-



Les diferents imatges son fotografies preses fa anys al psiquiàtric de Bètera, quan aquest tenia un elevat nombre d'ocupants.

La reforma sanitària hi va deixar només els més irrecuperables. En una de les instantànies es pot comprovar que alguns dels interns entren i eixen del centre esquivant tanques metàl·liques.



## Creix més i més la privatització i la precarietat dels serveis públics en el camp de la salut mental

tics. Però la sorpresa és que aquests espais són de gestió privada. En el seu moment, això va alçar polseguera entre els treballadors socials, que advertien sobre el perill especulatiu de la privatització en un camp tan delicat. Com sempre, no se'ls va tenir en compte, i tot es va tornar més histriònic quan es va saber que la gestora era Eulen, una empresa de serveis especialitzada en neteja i manteniment. Una empresa relacionada amb un amic de José María Aznar.

El total de 432 treballadors de serveis socials de la Diputació de València s'han mostrat escandalitzats en un escrit adreçat a Giner per protestar pel "menys-

preu" que representa situar un parc temàtic en l'emplaçament de l'hospital; ells, com tants altres especialistes, no entenen que les més de 60.000 persones del País Valencià que pateixen trastorns mentals, manquen pràcticament de recursos assistencials (només hi ha un miler de llits en hospitals per a uns 5.000 malalts amb trastorns greus: és a dir, que quan se'ls passa l'atac, han de tornar a casa); el personal sanitari lamenta el "foment de la privatització i la precarietat dels serveis públics". Es mostren escèptics amb el Pla de Salut Mental de la Generalitat, que preveu crear sis nous hospitals de dia especialitzats en salut mental, implantar

noves unitats, i augmentar la taxa de psiquiatres públics per cada 100.000 habitants. El programa va ser anunciat amb una inversió prevista de 39 milions d'euros (6.500 milions de pessetes). Però d'un costat s'anuncien superplans, i d'un altre es tanquen centres de rehabilitació i inserció social de malalts, per falta de pressupostos efectius. Els treballadors denuncien "la pèrdua de qualitat assistencial, perquè no es dota de personal suficient els centres". El fet és que es confon la participació voluntària de les famílies en la recuperació del malalt, amb una porta oberta envers la privatització i la precarietat dels serveis públics.

Entre els propòsits dels polítics del PP hi havia el de reconduir l'objectiu socialista de desballestar els grans psiquiàtrics. Ho han fet, sí, però mirant només la conveniència de la seua butxaca, no la del cervell dels malalts.

Joan M. Oleaque